

- Den skal sige, hvad det drejer sig om. Enkel men med dybde
- Tak er vigtig
- Formidler omtanke for andre mennesker
- Der er ofte nogle ret brede formuleringer i bønnerne, hvor vi også kan fylde vores egne liv ind

Særligt om Fadervor skrives der:

- Fadervor er en tradition, et fællesskab, en gentagelse, den har vi fået givet. Den gør at man kan reflektere over de enkelte dele
- Fadervor er altid vigtig, den som rører hjertet mest
- Enkelte formuleringer i f.eks. fadervor kan træde frem og give betydning for den enkelte – alt afhængig af hvor man står i sit liv

Særligt i forhold til indgangs- og udgangsbøn er der blevet skrevet:

- Det ville være mærkeligt, hvis de ikke var der. Vi har kirkeværter, der beder menighedens bønner, det gør, at folk føler sig mere velkomne
- Indgangsbønnen fremsagt af menigheden er en god fælles indledning

Desuden er der følgende spørgsmål og kommentarer:

- Autoriserede bønner er kedelige, de siger ikke en så meget, lange, standardiserede
- Mangler plads til stille bøn
- Kollektterne kører uden man lægger mærke til ordene
- Ønske om at man gerne må gøre kollektterne mere fri
- Opmærksomhed på sproget i bønnerne
- Er det nødvendigt med 2 x fadervor ved dåb?

Hvad betyder bibellæsninger for, hvordan vi møder Gud i gudstjenesten?

Der skrives, at i bibellæsningerne hører vi fra Gud, de åbner for mødet med Gud og, at vi møder Gud på forskellige måder i både Gammel Testamente og Ny Testamente.

De to mest brugte svar er, at læsningerne er **fundamentet** og **grundlaget** for at møde Gud i gudstjenestentent. Teksterne kommer med temaet for dagen og hvad der forventes at blive talt om i prædikenen.

Nogle skriver at prædikenen sætter teksterne i perspektiv, andre at der i teksterne er noget menneskeligt, der til hver en tid relaterer til nutiden.

Det nævnes også, at det har været dejligt, at få de gammeltestamentlige tekster med ind i gudstjenesten, de belyser ofte evangelieteksten, hvor den nytestamentlige lektie er lidt sværere at se sammenhængen i.

En anden kommentar bringer også fællesskabet ind i forhold til bibelteksternes betydning:

Læsningen af de tekster, som er blevet læst op så mange gange til gudstjenester, kan lade os få følelsen af at være en del af et større fællesskab: Med den historiske menighed, af skaberværet, af livet, med Gud

Hvad betyder musikken og sangen for, hvordan vi møder Gud i gudstjenesten?

Alle er enige om, at musikken og sangen betyder meget både for mødet med Gud i gudstjenesten og for fællesskabet. At synge gør glad, så der udtrykkes glæde og tak til Gud. Sange kan også give trøst og sætte ord på menighedens gensvar til Gud. Både tekster og melodier er væsentlige dele af forkyndelsen, de formidler Guds ord på en anden måde. Luther citeres for at have sagt "Musikken er teologiens søster".

Musikken har direkte adgang til menneskers følelser, man kan blive rørt og sindet kan løftes. Det nævnes også, at kroppen kommer med, og at deltagerne under salmesangen bliver aktiveret/involveret.

Nogle skriver, at man kan overveje, hvad der sker, hvis der ingen organist og sanger er med ved gudstjenesten – måske er det det, andre har svaret men kommentaren: Det vil være tomt uden musik og sang.

Hvad betyder rummet for, hvordan vi møder Gud i gudstjenesten?

Nogle skriver: Man møder Gud anderledes end i et almindeligt rum. Svært at sige... Orgelbrus...symboler...alter. Andre skriver, at rummet er en ramme, men rammen kan være mange ting: telt, stue, natur. Der skrives videre at: Kirkerummet er dog "praktisk" at bruge, det kendes, giver ro, er det sikre.

I en anden kommentar står der: Rummet skabes hvor vi samles om Ordet, og Gud er tilstede uanset, om det er i en lade eller i en kirke.

Flere nævner at rummet skaber respekt og højtidelighed, men også at det samler og er favnende, giver tryk og ro, samt at lys, blomster og dug på alteret er med til at skabe fællesskab.

For nogle opleves rummet som en helle, hvor verden bliver lagt udenfor for en stund. I en anden kommentar siges det, at rummet både er et åndeligt og fysisk rum – horisontalt og vertikalt.

Kan noget med fordel ændres til det bedre?

Flere skriver at en reduktion af antallet af læsninger og bønner vil gøre gudstjenesten mindre tung. Mange nævner, at nye salmer er godt, men at det er vigtigt, at de indøves og læres grundigt. Både til prædikener og bønner ønskes et nutidigt og forståeligt sprog.

Herudover er der følgende konkrete forslag:

- Introduktion til gudstjenesten hvor dagens tre tekster kædes sammen
- Et resumé som afslutning på prædikenen
- Musik eller sang efter prædikenen – tid til at fordøje prædikenen
- Tid til stille bøn
- Ombytning så man står op under sang og sidder ned ved læsninger
- Nye prædiketekster / større udvalg
- Kun Fadervor én gang – ellers bliver det for mekanisk
- Epistlen kan fjernes
- Overvej nødvendigheden af ind- og udgangsbøn – der er mange indledninger og afslutninger

og øvrige kommentarer som disse:

- Mere inddragelse af menigheden med opgaver i gudstjenesten – nogle skriver "Mads og monopol" bagefter – måske der menes at inddrage til debat?
- Kunne man lave indretningen af kirkerummet mere inkluderende?
- Jeg holder af den klassiske gudstjeneste, men små forandringer er tilladt
- Ikke så meget ændring, men et mere moderne udtryk

Herefter var der samtaler i nye grupper, hvoraf seks grupper talte om dåb.

Første spørgsmål var "Hvad betyder det for dig, at du er døbt?"

Det kom der følgende svar på:

- Jeg bekender mig til kristendommen – bliver medlem af "foreningen"
- Jeg bkræfter mine forældres valg til min konfirmation
- Tradition

- Gave den døbte får – forældre / Gud giver
- Tilhørsforhold
- Stækt med voksendåb – savner liturgi til voksendåb drop in dåb
- "Medlem" af et fællesskab
- Tradition i familien
- Kulturarv
- Med i det kristne fællesskab
- Personligt til "mig" / navn kombineres med Guds navn
- Fadervor som en gave
- Trosbekendelsen som dåbspagt
- Med i fællesskab
- Guds barn
- Guds benådet synder
- (Dåb i forbindelse med udsendelse)
- Syndernes forladelse
- Tilknytning til et fællesskab
- Vigtigt tidspunkt
- Jeg fik et navn

Andet spørgsmål var "Hvad betyder det for dig, om børn i din familie bliver døbt?"

Af svarene ses, at det betyder meget at børn i familien bliver døbt, for at få dem med i fællesskabet, at give dem den gave, at de bliver indlemmet i Guds rige. Det nævnes også, at det giver tryghed og også kan være en trøst i sorg.

En anden kommentar er: Bliver børn i familien ikke døbt føles det trist.
Og nogle stiller spørgsmålet: Har vi været for dårlige til at formidle budskabet?

Syv grupper havde samtaler om nadveren

Anekdoter:

En pige på 6 år er med til allehelgensgudstjeneste og nadveren undervejs.

Efter gudstjenesten spørger pigen sin mor "Hvorfor så alle folk så sure ud, da de gik til nadver?" Moren har ikke lige noget svar, men på vej ud af kirken møder de et ældre ægtepar, de kender, og moren siger til dem: Min datter synes, at alle der gik til nadver ved gudstjenesten så meget sure ud, hvordan tror I, det kan være?

Den ældre dame bøjer sig ned til datteren, peget på sit hjerte og siger: Jeg var ikke sur, men tænkte på alle dem, som jeg i mit hjerte bar med op til alteret.

Ud fra anekdoten blev der talt om: Hvad har du "med", når du går til alters?

For nogle er det meget personligt, hvad de medbringer – nogle beskriver det som "Det, der er mellem mig og Gud". Andre skriver, at man er inviteret og dermed den modtagende.

Der er forventninger til at modtage tilgivelse, fred, velsignelse, at "møde" Gud i hinanden, og så styrke til at være menneske.

Forskellige oplevelser af at gå til nadver beskrives f.eks. sådan her:

- Et måltidsfællesskab

- Stedet hvor jeg kan være "face to face" med Gud
- At føre en tradition videre
- Syndsforladelsen – "at man kan gå derfra som et frit menneske"
- At man bliver husket på i gensidig "ihukommelse"
- Nærværet i fællesskabet med både Gud og andre mennesker

Det skrives også, at der ikke medbringes noget, og at det er "et tomt ritual – blufærdighed".

Nogle spørger: Hvordan kan ritualet afmystificeres?

Andre mener, at der er behov for forklaring på, hvorfor vi går til alters.

Grupperne talte også om det konkrete eksempel på, hvad præsten skal svare, hvis et barn under nadveren overrasket spørger, om "Det virkelig er rigtig blod?"

Her blev givet følgende korte svar:

- Præsten skal svare nej
- Vi "leger" at det er "Jesu blod"
- Det er et symbol
- Ja
- Det er noget vi leger
- Når præsten siger det er det blod
- Et billede på Jesu blod
- Nej, det er et symbol på det
- Det er materialistisk vin og brød, men i troen får det virkningen af at være Jesu legeme og blod
- Tja

Nogle grupper nåede også at tale om spørgsmålet "Hvorfor døde Jesus?"

Her kom følgende svar:

- At vise os "mennesker" at vi kan bære vores "lidelser"
- For min skyld
- For at han kunne opstå
- Fordi han var et sandt menneske
- For at blive som os
- Det understreger hans menneskelighed
- For vor frelses skyld
- Guds magt går i lidelse sammen med mennesket og viser kærlighedens magt
- Gud elskede menneskene så meget at han ville redde os

Tak for samtaler og ord

Vi håber, I med denne opsummering fra dagen, kan finde inspiration til, at arbejde videre med samtaler omkring gudstjenestens liturgi i de enkelte sogne i løbet af de kommende måneder, gerne i samarbejde med andre organisationer eller institutioner i sognet.

Kommentarer og nye forslag må meget gerne sendes til folkekirkensliturgi@km.dk, og de vil blive taget med, når biskopperne mødes for at drøfte om og i hvilket omfang, der skal ske ændringer eller nye tiltag på det liturgiske område.